

Sitoutumispyyntö Leader ohjelmakaudelle 2021-2027

110/14.00.00/2020

KH 19.10.2020 § 225

Asian valmistelija: Merja Olenius, kunnanjohtaja.

Päijänne-Leader y ja Etpähä ry pyytävät nykyisten jäsenkuntiensa sitoutumista EU:n vuosien 2021- 2027 ohjelmakauden Leader -toimintatavan toteuttamiseen, sekä sitoutumista Leader -toiminnan vaatimaan 20 %: Leader -kuntarahaan.

Leader -toimintaa on toteutettu Päijät-Hämeen maakunnassa ja Etelä-Savoon kuuluvan Pertunmaan alueella kahdessa toimintaryhmässä: Päijänne-Leader ry:ssä ja Etpähä ry:ssä. Yhdistykset edistävät paikallista omatoimisuutta, yhteistyöhön perustuvaa kehittämistyötä ja verkostoitumista eri toimijoiden välillä ja toimivat paikalliskehittäjinä, kannustavat asukkaita omatoimisuuteen, lisäävät kehittämiseen liittyvää osaamista, vahvistavat ja kehittävät toimijoiden välistä yhteistyötä. Leader -yhdistykset edistävät elinkeinotoiminnan ja työllisyyden yleisiä edellytyksiä, sekä edistävät ja vaalivat paikalliskulttuurin ja alueellista kulttuuriperintöä.

Leader-toiminnan lisäksi Päijänne-Leader ry on vastannut kalatalouden kehittämisestä hallinnoimalla Päijät-Hämeessä, Keski-Suomessa, Etelä-Savon Pertunmaalla, sekä Kymenlaakson Kouvolan seutukunnalla toimivan Sisä-Suomen kalatalousryhmän toimintaa. Samoin Päijänne-Leader ry on vastannut vuodesta 2019 lähtien maakunnallisen kylä- ja kansalaistoiminnan kehittämisestä Päijät-Hämeen Kylien kyläjaoston kautta.

Kuluvalla ohjelmakaudella alueen Leader-ryhmien yhteenlaskettu Leader-rahoitus / julkisen tuen myöntövaltuus on ollut 9,2 miljoonaa euroa (Päijänne-Leader 5,2 ja Etpähä 4 miljoonaa euroa). Leader-rahoituksen lisäksi ryhmät ovat kanavoineet alueen kehittämiseen myös muuta EU ja kehittämisrahoitusta (Kalatalousrahasto, Maaseuturahasto, kylätoiminnan valtionavustukset yms.) siten, että aluekehitykseen käytetty kokonaisrahoitus nousee noin 9,7 miljoonaan euroon.

Maaseutuohjelman kautta toteutettavan Leader - toimintatavan rahoitus jakautuu Euroopan unionin rahoitukseen 42 %, valtion rahoitukseen 38 % ja alueen kuntien rahoitukseen 20 %. Julkisen rahoituksen lisäksi Leader -toimintatavalta on edellytetty 35 %:n yksityistä rahoitusta (hankkeiden tulkoot + omarahoitus).

Yksityinen rahoitus huomioiden alueen Leader -hankkeiden ja yritystukien kokonaisrahoitus ryhmien toiminta-alueella on noin 14,15 miljoonaa euroa.

Leader -toimintatavan toteuttaminen alkavalla EU-ohjelmakaudelle 2021-2027

Päijänne-Leader ry ja Etpähä ry ovat päättäneet yhdistää toimintansa kilpailussa vuosien 2021-2027 maaseudun kehittämisvaroista. Yhdistymisen taustalla on maaseudun kehittämisrahoituksen oletettu leikkaus ja yhdistysten toiminnan kehittäminen entistä kestävämmäksi. Toiminnan sulauttaminen yhden organisaation alle tullaan nykyisen päätöksen mukaisesti tekemään vaiheittain.

Ensimmäisessä vaiheessa ryhmät laativat toiminta-alueelleen yhteisen kehittämisstrategian ja jättävät Päijänne -Leader ry:n nimissä yhteisen hakemuksen vuosien 2021-2027 Leader -toimintaryhmäksi. Tavoitteena on, että Päijänne-Leader ry aloittaa "yhdistyneenä" Leader -ryhmänä uuden ohjelmakauden alussa (2023). Etpähä ry:n toiminta ajetaan alas vuoden 2023 aikana, tai heti kun se on kuluva ohjelmakauden ja siirtymäkauden rahoituksen velvoitteiden kannalta mahdollista. Toimintaryhmien nykyiset työntekijät jatkavat yhdistyneen toimintaryhmän palveluksessa.

Osana uuden ohjelmakauden valmistelua Maa- ja metsätalousministeriö on avannut 6.4.2020 haun paikalliseksi Leader -ryhmäksi ohjelmakaudelle 2021-2027. Hakuohjeen mukaisesti Leader -ryhmien on jätettävä maaliskuussa 2021 ensimmäinen hakemus Leader -toimintaryhmäksi. Hakemuksen mukana pitää olla hakemuksen jättävän Leader -toimintaryhmätoiminta-alueen kuntien sitoumukset Leader -toimintatavan toteuttamiseen alueellaan, sekä sitoumukset 20 % Leader-kuntarahasta.

Päijänne-Leader ja Etpähä ry ovat alustavasti päättäneet hakea uudelle ohjelmakaudelle 10,5 miljoonan euroa Leader -myöntövaltuutta. Tämän lisäksi ryhmät sitoutuvat Sisä-Suomen kalatalousryhmän (ns. Kala-Leader) toimintaan. Leader -kuntaraha laskutetaan kunnilta liitteenä olevan suunnitelman mukaisesti. Vuosien 2021 ja 2022 kuntarahat laskutetaan ns. siirtymäkauden kuntarahoina.

Euroopan unionin uuden ohjelmakauden alkua viivästymään vuodelle 2023. Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) on päättänyt jatkaa nykyisen ohjelmakauden toteuttamista "uuden ohjelmakauden varoista" vuosina 2021 ja 2022. Käytännössä tämä tarkoittaa toiminnan jatkamista nykyisellään vuoden 2022 loppuun. Siirtymäkauden myöntövaltuus tulee sisältymään uuden ohjelmakauden kokonaisrahoitukseen. Tämän hetken tietojen mukaan toimintaryhmien tulee toimittaa MMM:lle kuntien sitoumukset siirtymäkauden kuntarahoituksesta 31.10.2020 mennessä. Siirtymäkauden rahoituksen pohjana on käytetty molempien Leader -ryhmien nykyisen ohjelmakauden myöntövaltuutta.

Päijänne-Leader ry:n ja Etpähä ry:n esitys alueen kunnille:

- 1) Kunta/Kaupunki sitoutuu osallistumaan vuosien 2021-2027 EU ohjelmakauden rahoitukseen ja Päijät-Hämeen valmisteilla olevan Leader-strategian toteuttamiseen.
- 2) Päijät -Hämeen Leader-strategiaan sisällytetään Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) rahoitettava elinkeino- ja matkailukalatalouden kehittäminen osana Sisä-Suomen kalatalousryhmän toimintaa.
- 3) Kunta/kaupunki tekee omalta osaltaan päätöksen sitoutua maksamaan osan Leader- strategian toteuttamiseen vaadittavasta 20 % Leader-kuntarahasta liitteenä olevan taulukon mukaisesti. Kaksi ensimmäistä vuotta (2021 ja 2022) Leader -kuntarahat laskutetaan kunnilta nykyisen strategian toteuttamisen jatkamiseen ns. siirtymärahoituksena. Siirtymärahoituksen laskuttamisesta vastaavat omien toiminta-alueidensa osalta Päijänne-Leader ry ja Etpähä ry erikseen. Uuden ohjelmakauden ja uuden Leader -strategian toteuttamiseen vaadittavien kuntarahojen laskuttamisesta laaditaan kuntien kanssa erillinen sopimus.

Uuden koko Päijät-Hämettä (pl. Iitti) ja Pertunmaan kuntaa koskevan Leader-strategian valmistelu alkaa toden teolla kuluvan vuoden syksyllä. Strategian laadintaprosessi on kaikille alueen toimijoille avoin. Leader-toiminta ryhmät tulevat mielellään esittelemään toimintaansa ja nykyisen ohjelmakauden tuloksia.

Maaseutukehitys ry:n esitys

Keski-Suomen maakunnan puolella toimiva Maaseutukehitys on lähestynyt Hartolan, Sysmän, Pertunmaan ja Kangasniemen kuntia ja esitellyt toimintatapaansa Hartolan kunnanhallitukselle 28.9.2020.

Maaseutukehityksen alue ei nykyisellä kokoonpanolla täytä tulevan Leader-toimintakauden 2021-2027 väestöpohjavaatimuksia, jonka vuoksi se pyrkii turvaamaan toimintansa laajemmalla väestöpohjalla.

Maaseutukehitys ry (Leader Maaseutukehitys) on toiminut paikallisena maaseudun kehittämisyhdistyksenä eli Leader-ryhmänä jo neljällä ohjelmakaudella vuodesta 1997 alkaen. Rahoitettuja hankkeita on kertynyt yli 500. Toiminta-alue kattaa nykyisin viisi kuntaa: Hankasalmi, Joutsa, Konnevesi, Luhanka ja Toivakka.

Toiminta on keskittynyt maaseudun yhdistystoimijoiden kehittämishankkeiden rahoittamiseen ja viimeisillä kahdella kaudella myös pienten yrityshankkeiden rahoittamiseen. Rahoituksen rinnalla keskeisintä toimintaa ovat hakijoiden aktivointi, ohjaus ja neuvonta. Lisäksi on yritysrahoitusneuvontaa myös ELYstä suoraan rahoitettaville yrityksille.

Palautetutkimuksen mukaan toiminta on ollut onnistunutta, ohjaus- ja neuvontapalvelu helposti lähestyttävää ja rahoitukselle on ollut suuri tarve.

Kaikki Suomen 54 Leader-ryhmää ovat saaneet Maa- ja metsätalousministeriöltä ohjekirjeen tulevan kauden Leader-ryhmäksi hakemiselle. Ministeriö on asettanut rahoitettaville ryhmille tietyt kriteerit, joista osa on valittavien ryhmien toiminta-aluetta määritteleviä.

Ministeriön määritelmän mukaan ryhmän toiminta-alueen asukasmäärän tulee olla vähintään 20 000. Maaseutukehitys on yksi niistä kahdeksasta Leader-ryhmästä, joiden alueella Leader-toiminnan tulevaisuus on tarkastelussa juuri asukasmäärän minimirajasta johtuen. Maaseutukehitys ry:ssä on päätetty alueen kuntien ja ministeriön kanssa käytyjen keskustelujen perusteella lähestyä alueen naapurikunnista niitä, jotka ovat asukasmäärältään ja ominaispiirteiltään nykyisen alueemme kuntien kaltaisia; oman maakuntansa reuna-alueen maaseutumaisia pieniä kuntia.

Leader-ryhmän toiminta perustuu paikallisuuteen ja asukaslähtöisyyteen, eikä sen toiminta-alueen tarvitse noudattaa muita hallinnollisia rajoja, kuten maakunnan tai ELY-keskusalueen rajoja.

Maaseutukehityksen naapurikuntien alueella toimivat Leader-ryhmät ovat Etelä-Savossa Hirvensalmen osalta Leader Veej'jakaja ja Pertunmaan osalta Päijänne-Leader. Nämä molemmat naapuriryhmämme ovat toimialueeltaan laajoja, Päijänne-Leader on jatkossa laajentumassa vielä entisestään. Rahoituskehityksen saaminen ei kummassakaan edellä mainituista Leader-ryhmistä vaarannu asukasmääräkriteerin takia, vaikka kunnat päätyisivät liittymään jatkossa mukaan Leader Maaseutukehityksen toimintaan.

Kunnat tekevät Leader-haun ensimmäisen vaiheen yhteydessä syksyn 2020 aikana päätöksensä siitä, mihin Leader-ryhmään ne haluavat kuulua seuraavan ohjelmakauden ajan. Käytännössä muutos tulee voimaan kuitenkin vasta vuodesta 2023 alkaen. Rahoitusmääristä tehdään päätökset haun toisessa vaiheessa vuoden 2021 aikana. Rahoitukseen on tulossa 1-2 vuoden siirtymäkausi vuosina 2021-2022. Käytännössä tämä tarkoittaa, että vuoteen 2022 ryhmät toimivat nykyisillä toimialueillaan, mutta uuden kauden lähtiessä konkreettisesti liikkeelle vuonna 2023, otetaan käyttöön nyt neuvottelussa olevat uudet toimialueet. Aikaa muutoksen tekemiselle ja sisäänajolle on siis likimain kaksi vuotta, vaikka päätökset siitä, mihin ryhmään kukin kunta haluaa kuulua jatkossa, tehdäänkin nyt.

Päijänne Leaderin kuntamaksuosuus on ollut 5 € / asukas ja sitä sieltä esitetään Päijänne-Leader ryhmän pienille maaseutumaisille kunnille myös jatkokaudelle. Maaseutukehityksen kunnille esittämä kuntarahoitusosuus on myös 5 euroa.

Hartolaa lähellä olevien Leader- toimintaryhmien erot löytyvät alueiden kuntien maantieteellisestä rajauksesta, erilaisesta toimintakulttuurista, neuvonnan resursoinnista ja saavutettavuudessa, sekä rahoituksen painopisteiden kohdentamisesta.

Hartola on maantieteellisesti Itä-Hämettä, johon kuuluu myös Heinola, Sysmä, Joutsa, Pertunmaa ja Luhanka. Näistä kunnista Päijänne-Leaderiin kuuluu Pertunmaa, Sysmä ja Heinola sekä Hartola. Maaseutukehitykseen kuuluu Joutsa ja Luhanka. Itä-Häme muodostaa vahvan työssäkäyntialueen.

Se, kumpaan toimintaryhmään Hartolan kannattaa sitoutua riippuu pitkälti siitä, kummasta ryhmästä Hartolalaiset yhdistykset, kylät, yritykset ja muut toimijat pystyvät parhaiten rahoittamaan konkreettiset yhteisölliset tavoitteensa. Hartolan kunta pyytää em.toimijoilta ja yhteisöiltä ennakkotietoa, mitä hankkeita niiden on tarpeen toteuttaa tulevilla ohjelmakaudella 2021-2027. Näin pyritään vertailemaan kahden toimintaryhmän mahdollisuuksia rahoittaa kyseiset paikalliset hankkeet.

Kunnanjohtajan ehdotus Hartolan kunnanhallitus päättää, että se sitoutuu Päijänne Leaderin toimintaan Leader-kauden siirtymäajaksi 2021-2022.

Päätös liittymisestä uuteen Päijänne-Leaderin ja Etpähä ry:n muodostamaan Leader -toiminta-alueeseen tai Maaseutukehityksen muodostamaan toiminta-alueeseen vuosiksi 2023-2027 tehdään myöhemmin.

Asian käsittely Merkittiin, että jäsen Tero Mäyrä on Päijänne-Leader ry:n hallituksen jäsen ja jäsen Matti Tanskanen on Päijänne-Leader ry:n hallituksen varajäsen ja he ilmoittivat esteellisyydestään hallintolain 28 § 1 mom. 5 kohdan mukaan ja poistuivat kokoushuoneesta asian käsittelyn ajaksi.

Päätös Hyväksyttiin kunnanjohtajan päätösehdotus.